

SPOMINU KARLA MARXA

Pred sedemdesetimi leti, 14. marca 1883, je umrl mislec, ki mu po vsej pravici gre vzdevek Kopernika družbenih ved.

S svojim odkritjem, da družbena bit pogaja družbeno zavest, da politična in kulturna zgodovina sleherne dobe temeljita na materialni proizvodnji in na njej ustrezajoči družbeni razčlenitvi, je Karl Marx ustvaril trdno oporišče in neogibno izhodišče vsaki posebni vedi o človeku in o družbi, ki hoče veljati za znanost.

Kakor vsako veliko znanstveno odkritje v preteklosti, ki je temeljito prelomilo z ustaljenim gledanjem na svet in na ljudi, tako je tudi Marxovo odkritje objektivnih zakonov, po katerih se razvija človek kot družbeno in misleče bitje, naletelo na trdovraten odpor vsega, kar je bilo in je med ljudmi konservativnega in reakcionarnega. Ta odpor je v tem primeru toliko trdovratnejši, ker Marxova misel bolj ko katera koli nova misel v zgodovini zadeva določene družbene interese, zadeva jih najneposredneje in odkrito: ona dokazuje prehodnost, minljivost posameznih družbenih sistemov vobče in kapitalističnega sistema posebej. Nepremagljivo moč svoje resnice črpa Marxova misel v obstoju in boju tistega razreda neposrednih proizvajalcev, ki mu je po objektivnih zakonih družbenega dogajanja pripadla vloga glavnega oblikovalca brezrazredne, občečloveške skupnosti.

Dolga desetletja so konservativne in reakcionarne družbene sile okrog svojih uradnih kulturno-prosvetnih ustanov gradile ideološke sanitarne kordone, ki naj bi njihove intelektualne kadre varovali pred vplivom marksizma. Dolga desetletja, od posIBILIZMA do stalinizma, so ta prizadevanja našla podporo v poizkusih revidirati marksizem, ga razvodeniti v modnih buržoaznih idejnih tokovih, ga do onemoglosti vulgarizirati in s tem kompromitirati pred vsemi mislečimi ljudmi. Odtod neznanska trdoživost predsodkov, na katere v pogledu Marxa in marksizma dostikrat — in zmerom v škodo razvoju družbenih ved in kritične misli sploh — naletimo pri ljudeh, ki so sicer v svoji stroki vsega spoštovanja vredni.

Kopernik s svojim odkritjem ni povedal vsega o sončnem sistemu, o Soncu, o Zemlji in o drugih planetih, odkril pa je osnovno dejstvo,

mimo katerega od tistih dob ne more nihče, kdor hoče o posameznostih tega sistema in njegovih sestavin kaj zares tehtnega povedati.

Marx s svojim odkritjem ni povedal vsega o družbi in o različnih področjih, na katerih se uveljavljata delo in volja družbenega človeka, odkril pa je osnovno dejstvo, mimo katerega danes že ni moči iti tistemu, ki hoče o družbi ter o posameznih pojavih njenega življenja in razvoja povedati kaj zares novega in tehtnega.

S tega vidika je treba ocenjevati pomen Marxovega odkritja za posamezne družbene vede, za psihologijo, za jezikoslovje, za zgodovino-pisje, za pravne vede itd., kakor tudi za književno in umetnostno kritiko. Marx ni ustvarjal sistemov, predpisoval mrtvih shem in ozkih kalupov, marveč narobe, družbene vede in njihov razvoj je šele on s svojim odkritjem postavil na trdno znanstveno podlago, jih sprostil okvirov, v katere jih je vklepal interes eksploatacijskih razredov, in jim odprl široke vidike. Njegovo lastno delo najboljše priča o konkretnosti, o globoki znanstvenosti njegovega mišljenja.

Marxova misel je že po svoji dialektični in materialistični naravi v najmanjši meri dogmatična in v najvišji meri kritična in revolucionarna, zakaj ona izhaja od stvarnosti, se opira na stvarnost in se preverja v stvarnosti. Samo kot taka lahko nudi zanesljivo metodološko podlago za uspešno reševanje zmerom novih in novih problemov, s katerimi se človek v procesu socialistične graditve nenehno srečuje in ki jih je tudi Marxov genij lahko zgolj slutil.

Nam, ki smo se na tem koščku zemlje odločili za veliko progresivno dejanje in ki v najtežjih okoliščinah polagamo temelje naši socialistični bodočnosti, Marxova misel razsvetljuje pota ekonomskih, političnih in kulturnih preobrazb. Omogoča nam, da pravilneje vrednotimo vse tisto, kar sta nam v preteklosti ustvarila roka in um človeka na sploh in posebej našega človeka, in kar nam je neogibno izhodišče slehernega razvoja v socializmu. Omogoča nam, da lahko v živi, konkretni stvarnosti našega časa in naše zemlje, v biti, v odnosih in v zavesti naših ljudi, odkrivamo zmerom nova in nova sredstva ter sile, s katerimi na poti k družbenemu smotru vseh delovnih ljudi premagujemo ovire, ki se časih zde nepremagljive.

Slaviti Marxov spomin zategadelj dandanes in pri nas predvsem pomeni, slaviti njegovega revolucionarnega kritičnega duha, ki se ne zaustavlja pred nobenimi posvečenimi in nezmotljivimi avtoritetami, marveč raste in se krepi v nenehnem boju proti vsemu tistemu, s čimer se preteklost zoperstavlja sedanjosti in bodočnosti, proti vsemu, kar hromi ustvarjalno silo delovnih množic in jih zadržuje na njihovi poti k višjim oblikam človeškega sožitja.